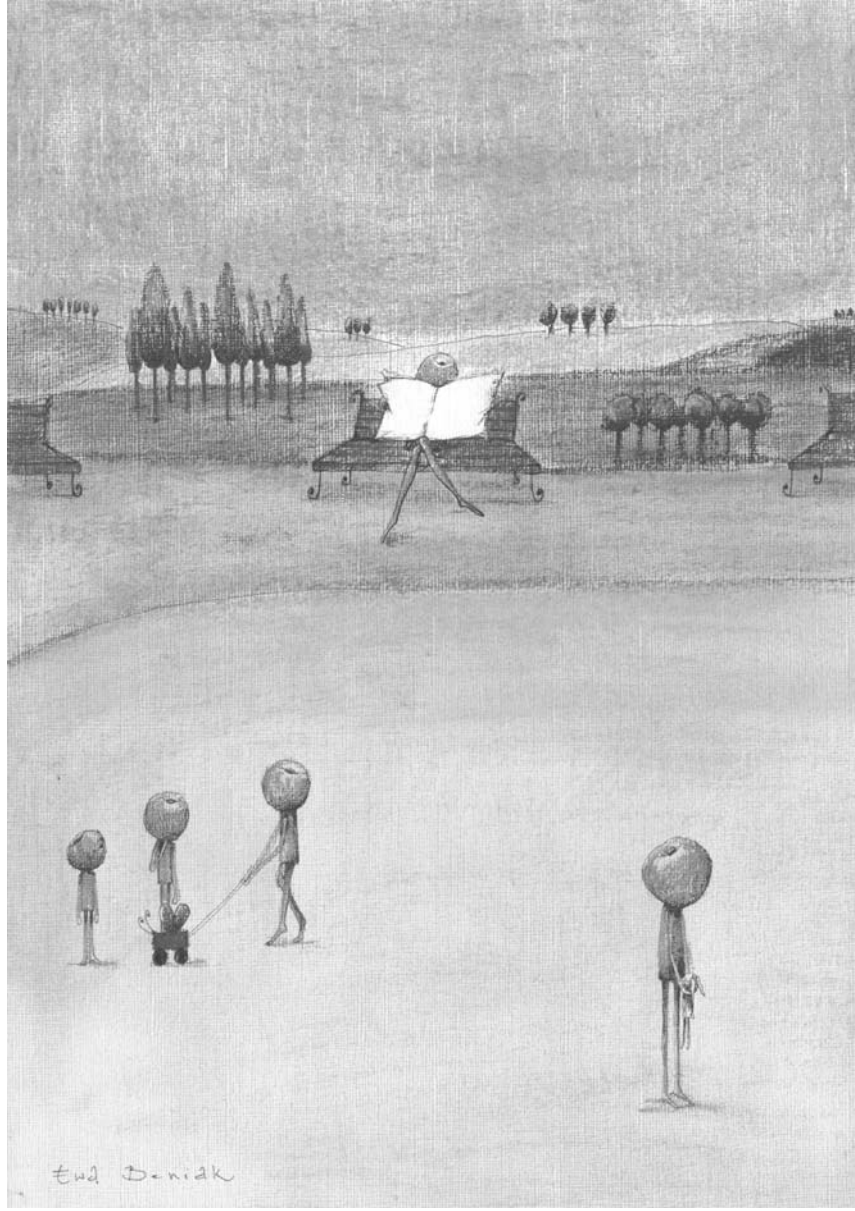

RAPORT 2002

Raport o dyskryminacji mniejszości seksualnych w Polsce

Raport 2001

Raport o dyskryminacji i nietolerancji ze względu na orientację seksualną w Polsce

Raport o dyskryminacji i nietolerancji ze względu na orientację seksualną w Polsce

© Copyright by Stowarzyszenie Lambda Warszawa, 2002.

© Copyright by Kampania Przeciw Homofobii, 2002.

Nota: Niektóre przypadki opisane w *Raporcie* mogą być szokujące.

Wydanie pierwsze, lipiec 2002.

ISBN 83-912003-9-6

Stowarzyszenie Lambda Warszawa
ul. Hoża 50/40
00-692 Warszawa, Polska
www.lambda.org.pl

Kampania Przeciw Homofobii
ul. Nowolipie 13/15
00-150 Warszawa, Polska
www.kampania.org

Opracowanie wyników: Krzysztof Kliszczyński i Marcin Dudała

Koncepcja i opracowanie graficzne: Piotr M. Dobosz

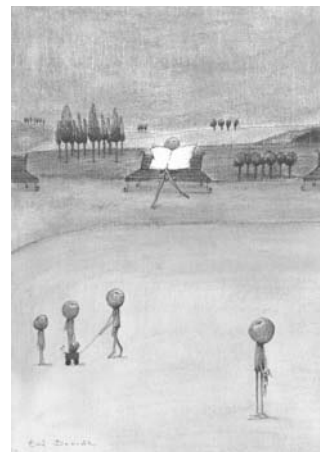
Informacje o dyskryminacji w życiu publicznym i społecznym przygotowała Kampania Przeciw Homofobii. Badania ankietowe przeprowadzili wolontariusze Kampanii Przeciw Homofobii i Stowarzyszenia Lambda Warszawa. Tekst Raportu został przygotowany i zredagowany przez Zespół Stowarzyszenia Lambda Warszawa. Wydawcy dziękują wszystkim osobom, dzięki którym Raport powstał, a w szczególności Blackhorse Scientific Publishers za pomoc w opracowaniu graficznym i druku Raportu. Wersja drukowana w języku polskim i angielskim jest dostępna na zamówienie w biurze Wydawców. Raport został wydany we współpracy z European Region of International Lesbian and Gay Association (ILGA-Europe).

Wszelkie prawa zastrzeżone. Publikacja nie może być przedrukowywana ani w żaden sposób reprodukowana w środkach masowego przekazu w całości ani w części bez wcześniejszej, pisemnej zgody Wydawcy.

All rights reserved. No part of this publication can be reproduced in any form, electronically or in print without written permission of the publishers.

Spis treści

1.	Wprowadzenie	4
1.1.	Organizacje opracowujące raport	4
1.2.	Cel opracowania raportu	4
1.3.	Badania socjologiczne dotyczące lesbijek i gejów	4
2.	Metody i opis prowadzenia badań	7
3.	Raport o dyskryminacji	9
3.1.	Statystyka płynąca z ankiet	9
3.2.	Przemoc fizyczna	11
3.3.	Przemoc psychiczna	15
3.4.	Policja	18
3.5.	Unikanie zachowań mogących wywołać dyskryminację	20
3.6.	Dyskryminacja w miejscu pracy	21
3.7.	Dyskryminacja w sferze usług (usługi publiczne, służba zdrowia, etc.)	25
	A. Zakwaterowanie	25
	B. Służba zdrowia	25
	C. Dyskryminacja w innych służbach publicznych	27
3.8.	Dyskryminacja w kościele	27
4.	Charakterystyka dyskryminacji w prawie RP	30
4.1.	Sądownictwo	32
5.	Dyskryminacja w życiu publicznym i społecznym	33
5.1.	Kościół	33
5.2.	Media	35
5.3.	Życie publiczne	36
5.4.	Polityka	37
6.	Rekomendacje	39

Ewa Tatiana Beniak, 1999

1. Wprowadzenie

1.1. Organizacje opracowujące raport

Stowarzyszenie Lambda-Warszawa, powstałe w 1997 roku, jest organizacją działającą na terenie Warszawy i okolic, zajmującą się budowaniem pozytywnej tożsamości osób o orientacji homo- i biseksualnej, propagowaniem tolerancji społecznej wobec zjawiska homoseksualności oraz profilaktyką zakażeń HIV/AIDS. Stowarzyszenie w ramach swojej działalności prowadzi Centrum Informacyjno-Pomocowe "RAINBOW", oferujące pomoc w formie "Telefonu zaufania", porad prawnych, psychologicznych i medycznych oraz grup wsparcia. Lambda Warszawa w ramach działań pomocowych prowadzi także program profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową oraz zakażeń HIV/AIDS, promujący bezpieczniejsze zachowania seksualne.

Od 2000 roku Stowarzyszenie zajmuje się monitorowaniem sytuacji osób homoseksualnych w życiu zawodowym, prywatnym, w służbach publicznych oraz systemie edukacji, podejmując akcje na rzecz poprawy sytuacji osób homoseksualnych w Polsce.

Kampania Przeciw Homofobii (KPH) jest ogólnopolską organizacją skupiającą gejų i lesbijki w Polsce, która powstała w 2001 roku. Kampania ma aktualnie swe oddziały w Warszawie, Krakowie, Lublinie, Rzeszowie, Olsztynie, Szczecinie, Wrocławiu i Poznaniu. KPH jest organizacją społeczno-polityczną działającą przede wszystkim poprzez współpracę z innymi stowarzyszeniami, partiami politycznymi, fundacjami i osobami fizycznymi. Głównym celem Kampanii jest działanie na rzecz poprawy statusu mniejszości seksualnych w Polsce.

1.2. Cel opracowania Raportu

Niniejszy Raport jest elementem opracowania przygotowywanego przez European Region of International Lesbian and Gay Association (ILGA-

Europe) na temat sytuacji osób homo- i biseksualnych w miejscu pracy w krajach kandydujących do Unii Europejskiej.

Celem Raportu jest przedstawienie sytuacji osób o orientacji homoseksualnej, biseksualnej i transseksualnej Polsce w różnych dziedzinach życia. Szczególna uwaga została poświęcona zjawisku dyskryminacji w miejscu pracy. Badano przejawy dyskryminacji nietolerancji w procesie rekrutacji i awansu oraz w udogodnieniach socjalnych dla pracowników.

Wnioski z Raportu wykorzystane zostaną w kampanii lobbingowej na rzecz pełnego zaimplementowania do prawa krajowego *Employment Directive* i *Gender Discrimination Directive*, zakazujących wszelkich form dyskryminacji, między innymi ze względu na orientację seksualną w miejscu pracy. Znając skalę zjawiska oraz wpływające na nie czynniki możemy uzasadnić potrzebę jak najszybszą ochronę lesbijek, gejów, biseksualistów i transseksualistów w miejscu pracy.

1.3. Badania socjologiczne dotyczące lesbijek i gejów

Przeprowadzone w kwietniu 2001 roku badania Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) „Postawy wobec małżeństw homoseksualistów”, pokazały, że jedynie co dwudziesty badany (5%) uważa, że homoseksualizm jest rzeczą normalną.

69% Polaków jest przeciwnych małżeństwom homoseksualnym, możliwość taką akceptuje 24% respondentów. Aż 88% badanych uważa, że homoseksualizm jest odstępstwem od normy, 47% uważa, że jest to odstępstwo, które należy tolerować, zaś 41% stwierdziło, że tego rodzaju odstępstwa nie wolno zaakceptować.

Przytłaczająca większość – 84% respondentów – jest przeciwna możliwości adopcji dzieci przez pary homoseksualne. Zgodę na to wyraża 8% ankietowanych, tyle samo nie umie na to pytanie odpowiedzieć.

Optymistycznie przedstawiają się poglądy Polaków jest chodzi o ekonomiczne aspekty uznania par homoseksualnych. 58% zgadza się, by takie osoby posiadały wspólnotę majątkową, 31% jest temu przeciwna, 11% nie ma na ten temat zdania. 45% ankietowanych jest zdania, że osoby homoseksualne, pozostające ze sobą w bliskim związku powinny mieć prawo do korzystania z ulg podatkowych w przypadku wspólnego rozliczania należnych podatków, 44% jest temu przeciwna, 11% nie umiało odpowiedzieć na to pytanie.

Niepokojąca jest chęć ograniczania swobody gejów i lesbijek w sferze intymnej. Aż 42% respondentów uważa, że osoby homoseksualne nie powinny mieć prawa do uprawiania stosunków seksualnych, niewiele mniej badanych (40%) jest przeciwnego zdania¹.

W dniach 20. i 21. lutego 2002 roku Pentor przeprowadził badania dotyczące legalizacji konkubinatu. Było to kilka dni po tym, jak posłanka Joanna Sosnowska (SLD), ogłosiła publicznie chęć wniesienia pod obrady parlamentu ustawy o zalegalizowanym konkubinacie. Badania przeprowadzono na ośmiusetosobowej, reprezentatywnej, kwotowo-losowej próbie dorosłych Polaków, kontrolowanej ze względu na płeć, wiek, wykształcenie, województwo i miejsce zamieszkania.

Na pytanie „*Czy konkubinaty powinny być zalegalizowane?*” aż 49% procent pytanych opowiedziało się pozytywnie za tym rozwiązaniem, 41% negatywnie, a 10% nie miało zdania.

Z kolei na pytanie: „*Czy konkubinaty homoseksualistów powinny być zalegalizowane?*” tylko 18% badanych widzi taką możliwość, aż 75% jest przeciwna, a 7% nie ma zdania².

¹Wyniki badań CBOS za PAP przeprowadzonych w dniach 6-9 kwietnia 2001 roku.

²Wyniki badań Pentor za Wprost, 3 marca 2002 roku.

2. Metody i opis prowadzonych badań

"*Raport o dyskryminacji*" z 2002 roku, podobnie jak poprzednie badania, przeprowadzone w latach 1994 i 2001, miał na celu zebranie danych opisujących zjawisko dyskryminacji osób biseksualnych, homoseksualnych i transseksualnych w Polsce.

Zasadniczą różnicą pomiędzy niniejszym opracowaniem oraz *Raportami o dyskryminacji ze względu na orientację seksualną w Polsce*, przygotowanymi w latach 1994 i 2001 jest opisywany przez nie okres. Dwa poprzednie *Raporty* opisywały wszystkie mające miejsce akty dyskryminacji, nie stawiając im ograniczenia czasowego. Niniejszy *Raport* opisuje wyłącznie przypadki, które miały miejsce w 2001 roku.

Raport opisuje wyłącznie przypadki, które miały miejsce w 2001 roku.

Celem opracowania było zbadanie stopnia dyskryminacji wobec osób o orientacji homoseksualnej, biseksualnej i transseksualnej, powiązania doświadczanych aktów dyskryminacji z ujawnianiem przez ofiarę jej orientacji seksualnej innym osobom, a także opis konkretnych przypadków. Ankieta, która posłużyła do stworzenia *Raportu*, (jej pełny tekst znajduje się w Dodatku) skierowana do gejów, lesbijek, biseksualistów i transseksualistów, była wzorowana na ankiecie wykorzystanej w analogicznym badaniu w Irlandii w 1995 roku oraz w Polsce w 2000 roku. Przed przystąpieniem do badania dokonano standaryzacji ankiety na grupie 20 osób.

W *Raporcie* przedstawione zostały opisane przez respondentów przypadki przemocy fizycznej i psychicznej, dyskryminacji w miejscu pracy, dyskryminacji w sferze usług i życia publicznego oraz w Kościele.

Integralną i uzupełniającą częścią *Raportu* są rozdziały dotyczące dyskryminacji osób homoseksualnych w polskim prawodawstwie oraz w życiu politycznym. Jak wspomniano, celem było także przedstawienie statystyki socjologicznej płynącej z ankiet.

W porównaniu z badaniem wykonanym w 2001 roku, trzykrotnie zwiększono liczebność uzyskanych ankiet. W roku 2001 było ich 215, w 2002 – 646.

**Podstawą wnioskowania były
632 ankiety**

W opracowaniu wykorzystano 632 ankiety, 14 z ankiet zdyskwalifikowano ze względów formalnych. Podstawą wnioskowania były **632** ankiety, które przeprowadzono na terenie Polski w okresie od 10. marca do 20. kwietnia 2002 roku. Badanie nie było przeprowadzone w oparciu o grupę losową. Nie są bowiem prowadzone statystyki na temat orientacji seksualnej obywateli, gdyż badania takie są zabronione.

Anonimowe ankiety badawcze dystrybuowane były przez Stowarzyszenie Lambda Warszawa oraz Kampanię Przeciw Homofobii w miejscach spotkań osób homoseksualnych, biseksualnych i transseksualnych, siedzibach obu organizacji, na odwiedzanych przez lesbijki, gejów, osoby biseksualne i transseksualne stronach internetowych oraz za pomocą poczty elektronicznej.

W ankiecie przyjęto zasadę anonimowości (respondent mógł podać swoje dane, lecz nie było to konieczne). Przy opisach poszczególnych przypadków dyskryminacji podano płeć i wiek ofiar (np.: *mężczyzna, 18—25 lat, miasto do 500 tysięcy mieszkańców* lub: *kobieta, 26—40 lat, Warszawa*) oraz opis przypadku. W sytuacji przemocy fizycznej i psychicznej opisano również reakcję policji, jeżeli przypadek został jej zgłoszony.

3. Raport o dyskryminacji

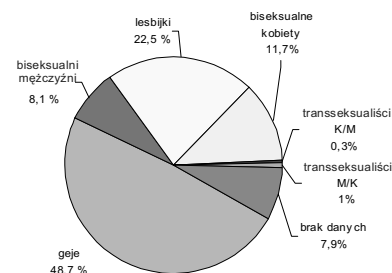
3.1. Analiza statystyczna ankiet

W okresie od marca do kwietnia 2002 roku zgromadzono 646 ankiet, z czego 14 odrzucono z powodu braków formalnych. Podstawą statystyki stały się **632** ankiet, z czego 359 ankiet pochodziło od mężczyzn, 216 od kobiet oraz 7 od osób transseksualnych. W przypadku 50 ankiet respondenci nie podali swojej płci.

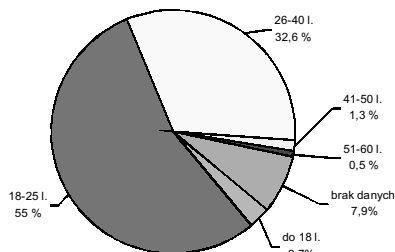
Statystyka ta przedstawia się następująco:

	Procent badanych	Liczba badanych
Geje	48,7% ²	308 osób
Biseksualni mężczyźni	8,1%	51 osób
Lesbijki	22,5%	142 osoby
Biseksualne kobiety	11,7%	74 osoby
Transseksualiści K/M	0,3%	2 osoby
Transseksualiści M/K	0,8%	5 osób
Brak danych	7,9%	50 osób
RAZEM	100%	632 osoby

359 ankiet pochodziło od mężczyzn, 216 od kobiet oraz 7 od osób transseksualnych

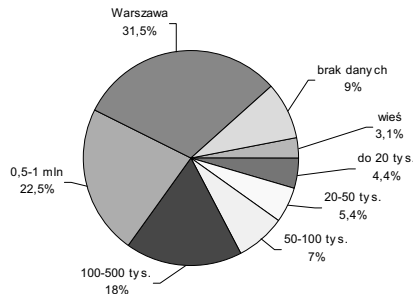

Struktura wiekowa badanych wykazała, że prawie 90% ankietowanych stanowiły osoby w wieku 18—40 lat. Uzyskana struktura wiekowa wynika ze specyfiki miejsc, w których prowadzono badanie (kluby, dyskoteki), gdzie w większości przebywają osoby młode oraz specyfiki *coming-out* (czyli ujawniania swojej orientacji seksualnej innym osobom), na który najczęściej decydują się osoby młode. Struktura wiekowa badanych przedstawia się następująco:

Wiek badanych	Procent badanych	Liczba
do 18 lat	2,7%	17 osób
18—25 lat	55%	348 osób
26—40 lat	32,6%	206 osób
41—50 lat	1,3%	8 osób
51—60 lat	0,5%	3 osoby
>60 lat	—	—
Brak danych	7,9%	50 osób
RAZEM	100%	632 osoby

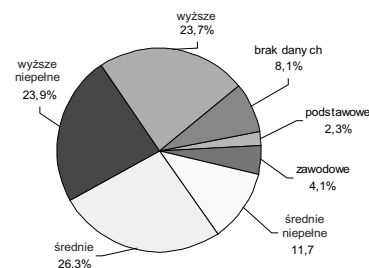
Ponad połowa badanych mieszka w wielkich miastach, liczących powyżej 500 tysięcy mieszkańców. Zaledwie 3% respondentów mieszka na wsi. Struktura zamieszkania respondentów wynika ze specyfiki miejsc, w których prowadzono badanie (kluby, dyskoteki), znajdujących się w dużych miastach, a także obserwowanej migracji osób homoseksualnych ze wsi i małych miejscowości do dużych miast, oferujących im anonimowość. Otrzymane dane, dotyczące miejsca zamieszkania przedstawiono poniżej:

Miejsce zamieszkania	Procent badanych	Liczba badanych
Wieś	3,1%	20 osób
Miasto do 20 tys. mieszk.	4,4%	28 osób
Miasto 20—50 tys. mieszk.	5,4%	34 osoby
Miasto 50—100 tys. mieszk.	7%	44 osoby
Miasto 100—500 tys. mieszk.	17,6%	111 osób
Miasto 0,5 mln.—1 mln. mieszk.	22,5%	142 osoby
Warszawa (1,5 mln. mieszk.)	31,5%	199 osób
Brak danych	8,5%	54 osoby
RAZEM	100%	632 osoby

Prawie połowa respondentów posiada wyższe lub niepełne wyższe wykształcenie. Wskazuje to na obserwowalną korelację pomiędzy wykształceniem i dokonywaniem *coming-out*. Czym wyższy poziom wykształcenia, tym częściej osoby homoseksualne i biseksualne przyznają się do swojej orientacji seksualnej. Zaledwie 2% respondentów deklaruje wykształcenie podstawowe.

Wykształcenie	Procent badanych	Liczba badanych
Podstawowe	2,2%	14 osób
Zawodowe	4,1%	26 osób
Niepełne średnie	11,7%	74 osoby
Średnie	26,3%	166 osób
Niepełne wyższe	23,9%	151 osób
Wyższe	23,7%	150 osób
Brak danych	8,1%	51 osób
RAZEM	100%	632 osoby

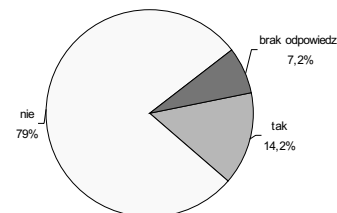
3.2. Przemoc fizyczna

Przemoc fizyczna wobec osób homoseksualnych należy do najbardziej jaskrawych przypadków dyskryminacji. Doświadczył jej co siódmy ankietowany. Najczęściej przybiera ona formę pobicia (tę formę przemocy zaznaczono 45 razy) oraz potrącenia lub kopnięcia (34 razy). Należy zaznaczyć, że tylko w roku 2001 przemocy fizycznej doświadczyło aż 14,2% badanych. Liczba ta jest bardzo niepokojąca.

Czy doświadczyłeś(aś) przemocy fizycznej?

	Procent	Liczba przypadków
Tak	14,2%	90
Nie	78,6%	497
Brak odpowiedzi	7,2%	45
RAZEM	100%	632

W roku 2001 przemocy fizycznej doświadczyło aż 14,2% badanych

Spośród osób, które doświadczyły przemocy fizycznej, 43,3% doświadczyło jej jeden raz (39 osób); 25,6% dwa razy (23 osoby); 30% więcej razy (27 osób). 40,5% wszystkich aktów przemocy fizycznej przybrało formę pobicia (45 przypadków); 30,6% były to potrącenia, uderzenia lub kopnięcia (34 przypadki). Sprawcami tych aktów najczęściej były osoby nieznane (54 przypadki – 47,8%), członkowie rodzin (16 przypadków – 14,1%) oraz koledzy i znajomi (13 przypadków – 11,5%).

W 74,5% przypadków ataków fizycznych policja nie została zawiadomiona o tym fakcie (postąpiło tak 67 osób), jedynie 22,5% zaatakowanych (23 osoby) powiadomiło organy ścigania.

Jedynie 22,5% zaatakowanych (23 osoby) powiadomiło organy ścigania

Nie występuje korelacja pomiędzy faktem ujawnienia swojej homoseksualności, a doświadczeniem przemocy fizycznej

Niepokojący jest wysoki odsetek osób niezgłaszających przypadku doświadczenia przemocy policji. Sytuacja ta wskazuje, że osoby homoseksualne boją się reakcji funkcjonariuszy Policji w związku z ich orientacją seksualną lub nie wierzą w skuteczność działań Policji. Bardzo niepokojące są sytuacje, w których Policja, powołana do ścigania przestępstw, piętnuje ofiarę z powodu jej orientacji seksualnej, sama dopuszczając się przestępstwa.

Nie występuje korelacja pomiędzy faktem ujawnienia swojej homoseksualności (*coming-out*), o co pytano w ankiecie (pytanie nr 19) – "Czy w roku 2001 mówiliś lub dopuszczałeś powiedzenie ludziom spoza kręgu bliskich o swojej orientacji seksualnej?", a doświadczeniem przemocy fizycznej. W grupie, która udzieliła pozytywnej odpowiedzi na pytanie o *coming-out* (404 respondentów, 64% ankietowanych), w 15,3% przypadków (62 osoby) wystąpiła przemoc fizyczna. W grupie, która odpowiedziała negatywnie na to pytanie (169 respondentów, 26,7% ankietowanych) przemocy fizycznej doświadczyło 14,7% osób (25 respondentów).

Na podstawie powyższych danych należy stwierdzić, że ujawnienie się (*coming-out*) nie ma związku z agresją wobec osób homoseksualnych. Doświadczenie przemocy fizycznej w grupie osób, które odpowiedziały twierdząco na pytanie "Czy w roku 2001 mówiliś lub dopuszczałeś powiedzenie ludziom spoza kręgu bliskich o swojej orientacji seksualnej?" przedstawia się następująco:

	Procent	Liczba przypadków
Doświadczenie przemocy fizycznej	15,3%	62

Doświadczenie przemocy fizycznej w grupie osób, które odpowiedziały negatywnie na pytanie nr 19 przedstawiono poniżej:

	Procent	Liczba przypadków
Doświadczenie przemocy fizycznej	14,7%	25

W świetle otrzymanych danych należy pamiętać, że pomimo deklarowania przez ankietowanego nieujawnienia własnej orientacji seksualnej innym osobom, informacja o domniemanej homoseksualności lub biseksualności

ofiary mogła dotrzeć do potencjalnych prześladowców w inny sposób lub z innych źródeł (np. od sąsiadów). Spośród 90 przypadków przemocy fizycznej szczególnie niepokojące są przedstawione poniżej:

1. Mężczyzna, 18—25 lat, miasto do 20 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 503). Mężczyzna został dwukrotnie pobity – przez własnego ojca oraz policję. Opisuje to w następujący sposób: *"Gdy ojciec dowiedział się [że jestem gejem] pobił mnie dotkliwie. Gdy się zgłosiłem na policję – "poprawili" – powiedzieli, że powinienem posłuchać ojca i mam się leczyć, bo jak nie to oni pomogą mi mnie "wyjechać" (tzn. wyrzucić)".* Policja – według słów respondenta – była jednym z agresorów.

2. Transseksualista K/M, 18—25 lat, miasto 100—500 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 509). Ofiara została pobita przez nieznaną osobę; przedstawia ten fakt następująco: *"Sprawca przyszedł do klubu dla homoseksualistów i zaczął wyzywać nas. Po wyjściu zaatakował nas przed klubem i wyzwał od pedałów".* Policja została zawiadomiona i podjęła działania.

3. Mężczyzna, 26—40 lat, miasto 50—100 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 518). Mężczyzna doznał podwójnej dyskryminacji: został zwolniony z pracy z powodu homoseksualizmu, a następnie doświadczył przemocy fizycznej. Fakty te przedstawia w następujący sposób: *"Najpierw szef zwolnił mnie z pracy, a potem, pewnego razu uderzył mnie pod dyskotekę, dowiedziawszy się, że pracuję dla konkurencji i wyzwał mnie od "pedziów". Zwolnił mnie, bo jestem gejem".* Policja nie została powiadomiona.

4. Mężczyzna, 18—25 lat, Warszawa (ankieta Nr 523). Ofiara została pobita przez nieznaną osobę: *"Siedmiu, ośmiu z wygolonymi głowami, troglodytów minęło moją koleżkę i mnie w parku zastanawiając się głośno "cioty?". Gdy stwierdzili, że "cioty" pogonili nas, zagroździ drogę. Mnie i koleżkę skopali, a jeden z nich złamał mi nos."* Policja została powiadomiona i podjęła konkretne działania.

5. Kobieta, 18—25 lat, wieś (ankieta Nr 532): *"Wracałam z koleżankami z "baletów". Zaczepiło nas dwóch kolesi. Zaczęły się głupie docinki typu "głupie lesby" itp. Próbowaliśmy ich zignorować, ale oni byli natarczywi (...). W końcu moja kumpela nie wytrzymała i powiedziała im co o nich myśli. Skończyło się na tym, że nieźle dostałyśmy. Jedna [z nas] miała strasznie podbite oczy, druga wylądowała w szpitalu ze wstrząśnieniem mózgu. Ja miałam szczęście (...)." Policja nie została powiadomiona.*

6. Kobieta, 18—25 lat, Warszawa (ankieta Nr 578). Kobieta została zaatakowana przez nieznaną osobę pod dyskoteką gejowską. *"Pod "Paradisem" – trzech podchmielonych facetów, godzina około 3 nad ranem. Jeden chciał gwałcić ("lesby to jeszcze nie miałem...", etc.). Kiedy splunęłam mu w twarz – zaczął bić. Ponownie wziął się do zaczepek erotycznych. Dostał ode mnie raz (wcześniej uderzył mnie siedem razy) – poszły mu dwa zęby. Odeszłam, krwawiąc obficie, więcej nie zaczepiana."* Policja nie została

zawiadomiona.

7. Mężczyzna, poniżej 18 lat, Warszawa (ankieta Nr 633). Mężczyzna został pobity w parku, przez nieznane mu osoby. *"Byliśmy z chłopakiem w parku i całowaliśmy się, było to po godzinie 18:00. Zostaliśmy zauważeni przez grupę "dresów", którzy postanowili nas zaatakować."* Policja nie została powiadomiona.

8. Mężczyzna, 18—25 lat, miasto 0,5—1,5 miliona mieszkańców (ankieta Nr 502). Mężczyzna został pobity przez własnego ojca: *"Zostałem pobity przez ojca, który dowiedział się, że jestem "pedalem" znajdując w moim pokoju gejowskie magazyny."* Policja nie została powiadomiona bowiem ofiara bała się przyznać do swojej orientacji seksualnej.

9. Mężczyzna, 18—25 lat, Warszawa (ankieta Nr 507). Mężczyzna dwukrotnie potracony i uderzony przez nieznane osoby: *"Zdarzają [mi] się zaczepki na ulicy, gdy wspólnie ze znajomymi chodzimy po sklepach lub po prostu spotykamy się. Nie obnoszę się ze swoją orientacją, ale możliwe, że specyficzny ubiór skłania pospolitych "dresiarzy" do zaczepek i agresji wobec mnie."* Policja nie była informowana o tych przypadkach.

10. Kobieta, 18—25 lat, miasto 0,5—1,5 miliona mieszkańców (ankieta Nr 519). Kobieta została uderzona przez nieznaną osobę: *"Podczas oczekiwania na wejście na koncert, kiedy wraz z grupą przyjaciół stałam przed klubem muzycznym, zostałam popchnięta w taki sposób, że wpadłam na grupę obcych ludzi, uszkadzając przy tym swoją twarz i rękę. Pchnął mnie młody mężczyzna i z pewnością zrobił to celowo, gdyż było to wykonane z mocą. Wcześniej obserwował naszą grupę."* Policja nie została powiadomiona.

11. Mężczyzna, 18—25 lat, miasto 50—100 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 524). Mężczyzna dwukrotnie został pobity przez nieznane osoby. Akty te opisuje następująco: *"uderzenie butelką, wyzwiska, grożenie śmiercią."* Policja umorzyła śledztwo z powodu braku dowodów i opisu sprawcy.

12. Kobieta, 18—25 lat, miasto 20—50 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 529). Ofiara kilkakrotnie (z powodu swej orientacji seksualnej) została pobita przez członków swojej rodziny: *"Matka nakryła mnie z moją dziewczyną i uderzyła. Przyszedł ojciec i doprawił. Matka i ojciec oraz nieznajomy na ulicy zdarł ze mnie ubranie i kazał się onanizować, twierdząc, że nie widział jeszcze jak lesby to robią."* Policja nie została powiadomiona.

3.3. Przemoc psychiczna

Przemocy psychicznej doświadczyło prawie 35% ankietowanych. Najczęściej przybierała ona formę ataków werbalnych (tę formę przemocy zaznaczono 179 razy), gróźb (42 razy) oraz szantażu (24 razy). Fakt, że co trzeci ankietowany w 2001 roku doświadczył przemocy psychicznej jest bardzo niepokojący – świadczy to o wysokim stopniu prześladowania osób homoseksualnych, biseksualnych i transseksualnych.

Statystyka przemocy psychicznej wobec osób homoseksualnych przedstawia się następująco:

Czy doświadczyłeś/łaś przemocy psychicznej?

	Procent	Liczba przypadków
Tak	34,2%	216
Nie	58,2%	368
Brak odpowiedzi	7,6%	48
RAZEM	100%	632

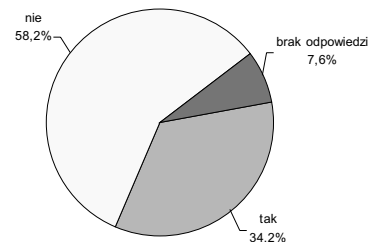
Spośród osób, które doświadczyły przemocy psychicznej, 17,6% doświadczyło jej jeden raz (38 osób); 14,3% dwa razy (31 osób); 65,8% więcej razy (142 osoby). Niepokojące jest, że dwie trzecie osób, które doświadczyły przemocy psychicznej, były poddawane jej wielokrotnie. 58,5% wszystkich aktów przemocy psychicznej przybrało formę ataku werbalnego (179 przypadków); 13,7% były to groźby (42 przypadki); 7,8% – próby szantażu (24 przypadki). Sprawcami aktów przemocy psychicznej najczęściej były osoby nieznanne (96 przypadków – 33,1%), koledzy i znajomi (66 przypadków – 22,7,5%) oraz członkowie rodzin (51 przypadków – 17,6%). Także i w tym przypadku większość badanych (aż 93,5%) nie informowała o fakcie prześladowania organów ścigania.

Ponownie niepokojący jest wysoki odsetek osób, nie zgłaszających przypadku doświadczenia przemocy policji. Sytuacja ta wskazuje, że osoby homoseksualne boją się reakcji funkcjonariuszy Policji na informację o własnej orientacji seksualnej lub nie wierzą w skuteczność działań Policji.

Również w przypadku przemocy psychicznej nie występuje znacząca korelacja pomiędzy faktem ujawnienia swojej homoseksualności (*coming-out*), a doświadczeniem przemocy psychicznej. W grupie, która udzieliła pozytywnej odpowiedzi na pytanie nr 19 (*Czy w roku 2001 mówileś lub dopuszczales powiedzenie ludziom spoza kręgu bliskich o swojej orientacji seksualnej?*) (404 respondentów, 64% ankietowanych), 37,3% osób (151 przypadków) doświadczyło przemocy psychicznej.

W grupie osób "nieujawnionych" (169 ankietowanych – 26,7%) 36,1% osób (61 przypadków) doświadczyło przemocy psychicznej. Doświadczenie przemocy psychicznej w grupie osób, które ujawniły swoją orientację seksualną (404 osoby), przedstawia się następująco:

Przemocy psychicznej doświadczyło prawie 35% ankietowanych

Większość badanych nie informowała o fakcie prześladowania

Nie występuje znacząca korelacja pomiędzy faktem ujawnienia swojej homoseksualności, a doświadczeniem przemocy psychicznej

Doświadczenie przemocy psychicznej w grupie osób, które ujawniły swoją orientację seksualną zgłasza 37,3% respondentów

	Procent	Liczba przypadków
Doświadczenie przemocy psychicznej	37,3%	151

Doświadczenie przemocy psychicznej w grupie osób, które ukrywają swoją orientację seksualną (169 osób), przedstawia się następująco:

	Procent	Liczba przypadków
Doświadczenie przemocy psychicznej	36,1%	61

W świetle otrzymanych danych należy pamiętać, że pomimo deklarowania przez ankietowanego nieujawnienia własnej orientacji seksualnej innym osobom, informacja o domniemanej homoseksualności lub biseksualności ofiary mogła dotrzeć do potencjalnych prześladowców w inny sposób lub z innych źródeł (np. od sąsiadów).

Łącznie 216 przypadków przemocy psychicznej dobrze obrazują sytuację związaną z przemocą psychiczną te opisane poniżej:

1. Kobieta, 41—50 lat, Warszawa (ankieta Nr 635). Kobieta od wielu lat jest dyskryminowana przez członków swej rodziny: *"To trwa wiele lat, a w 2001 roku nic się nie zmieniło. Szwagier zakazał mojej siostrze kontaktów ze mną – nie uległa. Więc zakazał kontaktowania się ze mną siostrzeńcowi (9 lat), który bardzo mnie kocha. Gdy siostra, sporadycznie, dopuszcza do kontaktu z dzieckiem on robi jej i dziecku wielodniową awanturę. Podobno po spotkaniach ze mną "robi się nieznośny", obija go mówiąc – "widzisz jaki ona ma zły wpływ" – [stosuje] szantaż."* Policja nie jest zawiadamiana o tym przypadku, respondentka obawia się, że zostanie to potraktowane jako "wewnętrzna sprawa rodziny".

2. Mężczyzna, 18—25 lat, miasto 100—500 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 169). Mężczyzna doświadczył przemocy psychicznej w formie wrogich napisów na swój temat: *"Na ścianie klatki schodowej w moim bloku pojawił się napis, mówiący o tym, że jestem homoseksualistą."* Policja nie została o tym powiadomiona — napis szybko zniknął, poza tym respondent uważał, że policja nie podejmie działań, ze względu na "niewielką szkodliwość" owego czynu.

3. Mężczyzna, 18—25 lat, Warszawa (ankieta Nr 104). Mężczyzna wielokrotnie padał ofiarą obraźliwych uwag pod swoim adresem: *"Stykalem się*

z żartami ze strony kolegów, a przede wszystkim koleżanek na uczelni, po ujawnieniu się przed nimi, że jestem gejem. Wysłuchiwałem od nich złośliwych tekstów w rodzaju: 'o, przyszedł nasz pedalek'." Policja nie była o tym fakcie informowana.

4. Mężczyzna, 18—25 lat, miasto 100—500 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 150). Mężczyzna został wyzywany w miejscu publicznym: *"Stałem na przystanku, a z tramwaju wyskoczył 13-, może 14-latek i krzyczał "pedał! pedał". Stałem z koleżanką i trochę nas to zdegustowała, ale i rozśmieszyło, bo sytuacja było trochę absurdalna. To zdarzenie miało miejsce w Krakowie."* Policja nie była zawiadamiana – respondent uważał, że powinno to się zgłosić rodzicom nastolatka, a nie organom ścigania.

5. Mężczyzna, 18—25 lat, miasto 100—500 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 028). Nieznani sprawcy rozpropagowywali oszczerstwa wobec ofiary: *"Zostały rozwieszane ulotki o rzekomym prowadzeniu przeze mnie usług seksualnych."* Policja nie została powiadomiona. Ofiara obawiała się szyderstw ze strony policji.

6. Mężczyzna, 18—25 lat, Warszawa (ankieta Nr 009). Mężczyzna doświadczył przemocy werbalnej oraz aktów wandalizmu: *"Razem z partnerem byliśmy wielokrotnie wyzywani na ulicy od "pedałów" i "ciot", pisano [także] obraźliwe teksty na drzwiach mieszkania moich rodziców"*. Policja nie była informowana o tych zajściach.

7. Mężczyzna, 26—40 lat, miasto 100—500 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 520). Mężczyzna doświadczył aktów wandalizmu i niepokojenia: *"Nie znam osoby, która wypisała na drzwiach mojego mieszkania wulgarne określenia dotyczące mnie, a związane z moim życiem, przedtem kopiąc w drzwi lub waląc w nie czymś."* Policja nie została o tym powiadomiona.

8. Kobieta, 18—25 lat, wieś (ankieta Nr 532). Kobieta była szantażowana przez członka swojej rodziny: *"Mój wujek wie, iż mam skłonności homoseksualne i groził, że powie moim rodzicom, chyba, że... będę się z nim spotykać! Stanowczo odmówiłam."* Policja nie została powiadomiona o tej próbie szantażu.

9. Kobieta, 18—25 lat, miasto 100—500 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 551). Kobieta doświadczyła aktu przemocy werbalnej ze strony nieznanego jej osób: *"Zostałam zaczepiona i wyzywana od "lesb" na plaży, na której opalałam się wraz z moją dziewczyną. Czulałam się jak małpa w zoo. Kilku małoletnich chłopaków przyszło sobie popatrzeć, ubarwiając to niewybrednymi komentarzami. Po mojej słownej reakcji poszli sobie na szczęście."* Policja nie została powiadomiona.

10. Kobieta, 18—25 lat, miasto 500—1000 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 533). Kobieta doznała dyskryminacji słownej oraz aktów wandalizmu, skierowanych do niej i jej partnerki: *"Na kurtce, którą zostawiłam w szatni na basenie, ktoś napisał markerem "Lezba" – nie dało się tego usunąć. Kiedyś na drzwiach mieszkania mojej dziewczyny, z którą mieszkalam, napisano*

nam farbą “lesby spierdalać”. Wtedy wyprowadziłam się od niej.” Policja nie została powiadomiona. Respondentka wytłumaczyła to w ten sposób: “Policja nie lubi gejów i lesbijek”.

3.4. Policja

Na podstawie uzyskanych wyników i analizie zamieszczonych opisów, które dotyczyły zarówno powodu nie powiadomienia policji o przypadku przemocy fizycznej i psychicznej, jak i reakcji czy działaniach, jakie podjęły odpowiednie służby, można wysunąć wniosek, że osoby homoseksualne nie ufają organom bezpieczeństwa.

Forma przemocy	A	B	C	D
Fizyczna	74,5%	22,5%	39,1%	2,2%
Psychiczna	93,5%	4,2%	22,2%	7,8%

Legenda: A. Odsetek osób nie powiadamiających organów ścigania. B. Odsetek osób powiadamiających organy ścigania. C. Odsetek wrogiej reakcji Policji. D. Odsetek nie podjęcia działań przez Policję.

Uzyskane wyniki pozwalają na wnioskowanie, że osoby doświadczające przemocy nie powiadamiają o tym fakcie policji, ponieważ, jak wynika z ankiet, nie wierzą, że podejmie ona jakiegokolwiek działania, a tym bardziej, że działania te będą skuteczne i konkretne. Potwierdzeniem postawionej tezy są cytowane poniżej przykładowe wypowiedzi respondentów, dotyczące powodów nie informowania organów ścigania:

“Nie potrafię sobie nawet wyobrazić - jak te biedaki miałyby mi w tym temacie pomóc. Wyśmialiby mnie!” (ankieta Nr 512);

“Nie chciałem przyznać się do swojej orientacji. Obawiałem się nietolerancji i dyskryminacji.” (ankieta Nr 511);

“Bałem się przyznać policji, że jestem gejem. Nie mam zaufania do policji. Mogą kiedyś wykorzystać te informacje przeciwko mnie”, “Nie ufam policji.” (ankieta Nr 502);

“Nie poszedłem od razu na obdukcję, a nie było świadków zdarzenia”, “Pomyślałem, że policja mi nie pomoże.” (ankieta Nr 518);

“Wiązałoby się to z ujawnieniem mojej tożsamości seksualnej, która w środowisku rodzinnym nie jest akceptowana oraz nikłą szansą złapania sprawcy”, “Znajomy, który w ten sposób był nękanym (werbalna forma ataku – dopisek autorów raportu), zgłosił sprawę władzom (policji). Nie zareagowano na to niczym innym, jak uśmiechem pogardy. Ten przykład

Osoby homoseksualne nie ufają organom bezpieczeństwa

dal mi do myślenia.” (ankieta Nr 519);

“Bo i tak by nic w tym kierunku nie uczynili (note bene jak zwykle).” (ankieta Nr 531);

“Z tego, co mi wiadomo – nie reagują.” (ankieta Nr 520);

“Nie chciałem, aby moja rodzina dowiedziała się o napaści”, “Bo atakującymi są członkowie rodziny.” (ankieta Nr 521);

“I tak nigdy nie reagują, a mojej koleżance powiedzieli kiedyś, że pewnie sama sprowokowała osoby, które ją pobiły.”, “Policja nie lubi gejów i lesbijek.” (ankieta Nr 533);

“Nie wierzyłam, że może to pomóc.” (ankieta Nr 501);

“Balem się, nie mam zaufania do policji.” (ankieta Nr 513).

Powyższe opisy wskazują, że niestety policja nie cieszy się wśród gejów i lesbijek zaufaniem.

3.5. Unikanie zachowań mogących wywoływać dyskryminację

Z pośród 632 ankiet, wykorzystanych w statystyce, 36,7% ankietowanych starało się unikać ekspresji swych uczuć wobec partnera/partnerki w miejscach publicznych, a 26,7% respondentów unikało mówienia osobom spoza rodziny lub kręgu przyjaciół o swojej orientacji seksualnej. Ze statystyki wynika, że liczba osób, unikających ekspresji uczuć wobec partnera oraz ukrywających swoją orientację seksualną przed osobami spoza kręgu bliskich jest stale wysoka — świadczy to o utrzymującym się strachu przed reakcją społeczeństwa na tego typu zachowania.

Czy dopuszczałeś w 2001 roku całowanie albo trzymanie się za ręce w miejscach publicznych z partnerem lub przyjacielem tej samej płci?

Tak	Nie	Brak odpowiedzi
54,3%	36,7%	9%
(343 osoby)	(232 osoby)	(57 osób)

Czy w 2002 roku mówiliś lub dopuszczałeś powiedzenie ludziom spoza kręgu bliskich o swojej orientacji seksualnej?

Tak	Nie	Brak odpowiedzi
64%	26,7%	9,3%
(404 osoby)	(169 osób)	(59 osób)

Większość ankietowanych zdecydowała się na *coming-out* i powiedzenie o swojej orientacji seksualnej rodzinie i heteroseksualnym przyjaciołom. Co ciekawe, osoby homoseksualne zdecydowanie częściej ujawniają swoją orientację seksualną przyjaciołom niż członkom rodzin. Na *coming-out* wobec przyjaciół zdecydowało się prawie 85% ankietowanych, wobec rodziny — 61,4%. Prawdopodobnie niższa częstość ujawniania swojej orientacji seksualnej przed rodziną wynika ze strachu o konsekwencje, wynikające z takiego kroku.

Czy rodzina i heteroseksualni przyjaciele wiedzą o twoim homoseksualizmie?

Rodzina

Tak	Nie	Bez odpowiedzi
61,4% (388 osób)	30,4% (192 osób)	8,2% (52 osób)

Przyjaciele

Większość	Niektórzy	Żaden	Brak odpowiedzi
37,2% (235 osób)	47,6% (301 osób)	7% (44 osób)	8,2% (52 osoby)

Jeżeli chodzi o ujawnienie przed członkami rodziny, to ankietowani najczęściej ujawniają się przed matką (306 wskazań), rodzeństwem (241 wskazań), ojcem (171 wskazań) oraz wujostwem/kuzynostwem (130 wskazań).

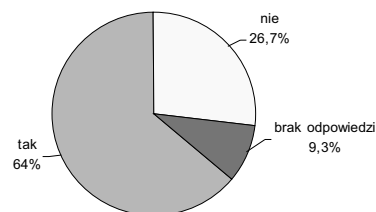
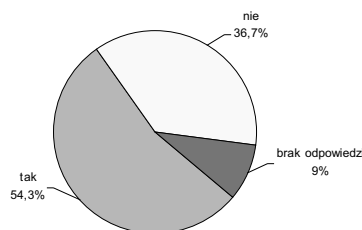
3.6. Dyskryminacja w miejscu pracy

W świetle otrzymanych wyników w Polsce nie istnieje znacząca dyskryminacja osób homoseksualnych, biseksualnych i transseksualnych w miejscu pracy. Przyjmując tę perspektywę należy jednak pamiętać, że przeważająca część ankietowanych ukrywa swoją orientację seksualną wobec pracodawców i współpracowników z obawy przed dyskryminacją (patrz dalej) i dlatego nie jest dyskryminowana w miejscu pracy. Oto jak przedstawiała się statystyka płynąca z ankiet:

Czy w 2001 roku odmówiono Ci zatrudnienia, dlatego że wiedzano albo podejrzewano, że jesteś osobą homo- lub biseksualną?

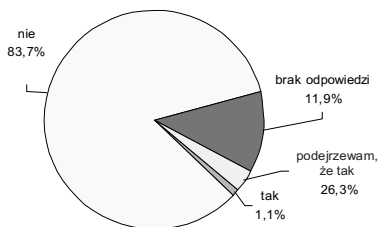
Tak	Podejrzewam, że tak	Nie	Brak odpowiedzi
1,1% (7 osób)	3,3% (21 osób)	83,7% (529 osób)	11,9% (75 osób)

Spośród ankietowanych 60% w roku 2001 pracowało (379 osób); 31,2% (197 osób) nie wykonywało pracy zarobkowej, natomiast 8,8% ankietowanych (56 osób) nie ujawniło informacji dotyczących zatrudnienia. Odpowiedzi na

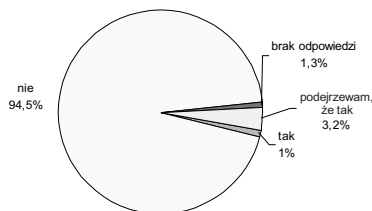
Na coming-out wobec przyjaciół zdecydowało się prawie 85% ankietowanych, wobec rodziny — 61,4%

Przeważająca część ankietowanych ukrywa swoją orientację seksualną wobec pracodawców i współpracowników z obawy przed dyskryminacją

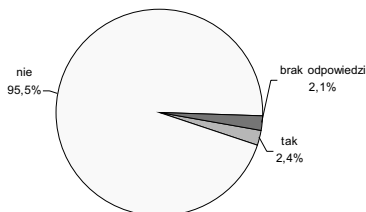
pytania od 23. do 35. ankiety udzielane były tylko przez osoby pracujące w ubiegłym roku. Padały nań następujące odpowiedzi:

Czy w 2001 roku odmówiono Ci awansu, dlatego że wiedzano albo podejrzewano, że jesteś osobą homo- lub biseksualną?

Tak	Podejrzewam, że tak	Nie	Brak odpowiedzi
1%	3,2%	94,5%	1,3%
(4 osoby)	(12 osób)	(358 osób)	(5 osób)

Czy w 2001 roku zwolniono albo zmuszono Cię do odejścia z pracy, dlatego że wiedzano albo podejrzewano, że jesteś osobą homo- lub biseksualną?

Tak	Nie	Brak odpowiedzi
2,4%	95,5%	2,1%
(9 osób)	(362 osoby)	(8 osób)

Kolejne pytanie, dotyczące niepokojenia w miejscu pracy, przyniosło mniej pozytywne rezultaty. Niepokojenia takiego doświadczyło 18% ankietowanych, nie doświadczyło zaś 82%. W grupie, która dokonała *coming-out* w miejscu pracy (o co pytano w pytaniu 30 – patrz poniżej) niepokojenie takie występowało dwa razy rzadziej niż u osób które nie dokonały *coming-out* – w 7,6% przypadków. W grupie, która pozostaje w ukryciu odsetek osób niepokojonych był nieznacznie wyższy niż w grupie ogólnej – wynosił on 20%.

Uzyskany wynik (dotyczący nękania po *coming-out*) należałoby poddać bardziej szczegółowemu badaniu, gdyż – z jednej strony – może on oznaczać, iż przyznanie się do swojej seksualności w miejscu pracy zmniejsza ryzyko niepokojenia. Może on także oznaczać, że osoby homoseksualne ujawniają się w środowisku dla siebie przyjaznym i ujawnienie się nie wpływa na stopień niepokojenia.

Czy w 2001 roku niepokojono Cię w pracy, dlatego że wiedziano albo podejrzewano, że jesteś osobą homo- lub biseksualną?

	Tak	Nie
Grupa ogólna (379 osób pracujących)	18% (68 osób)	82% (311 osób)
Grupa ujawniona	7,6% (91 osób)	92,4% (84 osoby)
Grupa nieujawniona	20% (285 osób)	80% (228 osób)

Dyskryminacja w miejscu pracy najczęściej przybierała formę żartów i dokuczania (60 wskazań, tj. 58,8% wskazanych form), agresywnych pytań (21 wskazań, 20,6%) oraz napastowania (8 wskazań, 7,8%). W ankiecie pytano także o unikanie i opuszczanie miejsc pracy przez gejów i lesbijki z powodu ich orientacji seksualnej. Otrzymano następujące odpowiedzi:

Czy w 2001 roku odmówiłeś albo nie starałeś się o otrzymanie pracy w szczególnych warunkach ze względu na Twoją homo- lub biseksualną orientację?

Tak	Nie	Brak odpowiedzi
4,2% (16 osób)	92,4% (350 osób)	3,4% (13 osób)

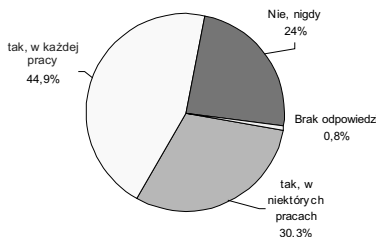
Czy w 2001 roku opuściłeś pracę z powodu Twojej orientacji seksualnej?

Tak	Nie	Brak odpowiedzi
3,4% (13 osób)	95% (360 osób)	1,6% (6 osób)

Przypadki odmowy pracy przez osoby ankietowane dotyczyły przede wszystkim instytucji zmilitaryzowanych – wojska, policji i innych służb mundurowych oraz pracy w instytucjach kościelnych (np. w roli organisty) – osoby ankietowane obawiały się konsekwencji w przypadku ujawnienia ich orientacji seksualnej w służbie mundurowej. Swoje przekonanie na temat zagrożenia osób homoseksualnych w służbach mundurowych, ankietowani

czerpali z przekazów znajomych oraz mediów. Jak wspomniano, duża część ankietowanych ukrywa swoją orientację seksualną w miejscu pracy – czyni tak ponad 75% respondentów. Na pytanie dotyczące tej kwestii odpowiadano w następujący sposób:

Czy w 2001 roku czuleś/ś potrzebę ukrywania lub milczenia na temat Twojej orientacji seksualnej w miejscu pracy?

Kategoria	Liczba wskazań	Procent wskazań
Tak, w niektórych pracach	115 osób	30,3%
Tak, w każdej z moich prac	170 osób	44,9%
Nie, nigdy	91 osób	24%
Brak odpowiedzi	3 osoby	0,8%

Przed kim ukrywałeś/ś swoją orientację seksualną w miejscu pracy?

Kategoria	Liczba wskazań	Procent wskazań
Klienci, interesanci	163	23,3%
Pracodawcy, przełożeni	235	33,6%
Inni pracownicy	175	25%
Dzieci, młodzież	93	13%
Inni	34	5,1%

Zaledwie w 6,1% miejsc pracy istnieją świadczenia socjalne dla par nierejestrowanych

Zaledwie u 2,2% respondentów udogodnienia socjalne dotyczyły także par jednopłciowych

Pytano również o świadczenia socjalne (opieka zdrowotna, refundacja wyjazdów wakacyjnych, paczki, bony towarowe, fundusz remontowy itp.) dostępne w miejscu pracy dla nierejestrowanych par heteroseksualnych. Zaledwie 6,1% (23 osoby) respondentów odpowiedziało, iż w ich miejscach pracy takie udogodnienia istnieją. 58,3% (221 osób) zaprzeczyło; 33,5 (127 osób) nie wiedziało o ich istnieniu, a 2,1% (8 osób) nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie.

Zaledwie u 9 respondentów (2,2%) udogodnienia takie dotyczyły także nieformalnych par jednopłciowych. Wymieniano okolicznościowe rabaty, wspólne zapraszanie na imprezy firmowe, drobne prezenty; bezpłatne, wspólne przejazdy oraz oferty skierowane do pracownika i towarzysza życia.

3.7. Dyskryminacja w sferze usług (usługi publiczne, służba zdrowia)

A. Zakwaterowanie

Cztery procent respondentów miało kłopoty z kwaterunkiem – zazwyczaj było to werbalnie niepokojenie przez współmieszkańców (15 wskazań) oraz odmowa dzierżawy, wynajmu lub sprzedaży (10 wskazań). Ponad połowa ankietowanych starała się ukryć swą orientację seksualną przed współmieszkańcami.

Czy w 2001 roku miałeś problemy związane z wynajmem, zakupem mieszkania z powodu Twojej orientacji seksualnej?

Tak	Nie	Brak odpowiedzi
4,1%	86,6%	9,3%
(26 osób)	(547 osób)	(59 osób)

Czy ukrywałeś swoją orientację seksualną w stosunku do sąsiadów, dzierżawców lub najemców, ponieważ obawiałeś się dyskryminacji?

Tak	Ukrywałem z innego powodu	Nie	Brak odpowiedzi
46,8%	10,1%	31,8%	11,3%
(296 osób)	(64 osoby)	(204 osoby)	(71 osób)

B. Służba zdrowia

Poważnym problemem jest dyskryminacja gejów i lesbijek w służbie zdrowia. Mimo, że dyskryminacji takiej doświadcza niewiele ponad 5% respondentów, to należy zauważyć, że służby, które powołane są do niesienia pomocy innym, powinny być całkowicie wolne od tego rodzaju zachowań. Bardzo niepokojącymi są przypadki dyskryminacji w punktach Honorowego Krwiodawstwa, gdzie osoby homoseksualne zmuszane są do przyznawania się do swojej orientacji, co równoznaczne jest z zakwalifikowaniem ich do grup powszechnie uznawanych za patologiczne (narkomani, alkoholicy, prostytutki). Niepokój budzą również przypadki odmowy widzenia partnera/partnerki przebywającego w szpitalu, uzasadnianymi brakiem koligacji rodzinnych.

Dyskryminacja w służbie zdrowia dotyczyła ponad 5% respondentów

Czy w 2001 roku doświadczyłeś dyskryminacji z powodu Twojej orientacji seksualnej w służbie zdrowia lub ośrodkach medycznych?

Tak	Nie	Brak odpowiedzi
5,7%	86,1%	8,2%
(36 osób)	(544 osoby)	(52 osoby)

Poniżej przedstawiamy wybrane przypadki dyskryminacji w służbie zdrowia, opisane przez ankietowanych:

1. Mężczyzna, 18—25 lat, miasto 100—500 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 512). Mężczyzna podczas wizyty u lekarza narażony został na docieklive pytania, które odebrał jako szukanie taniej sensacji. Tak oto opisuje: *“Jak poprosilem panią doktor o adres, aby móc się zbadać na obecność wirusa HIV w organizmie to zaczęły się z jej strony niewygodne pytania, były one dość docieklive – ale adres dostalem, pozostawiając ją w niepewności.”*

2. Mężczyzna, 41—50 lat, miasto 500—1000 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 522). Mężczyzna – podczas konsultacji lekarskich – nie otrzymał odpowiedzi na pytanie dotyczące profilaktyki zdrowotnej: *“Gdy miałem zakażenie grzybicą w okolicach genitaliów i pytałem, czy lub jak to jest niebezpieczne w relacjach męsko-męskich, lekarz odpowiedział: ‘Nie obchodzi mnie to!’”*

3. Mężczyzna, 18—25 lat, miasto 50—100 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 524). Mężczyzna doznał dyskryminacji podczas wizyty u lekarza. Opisuje to w ten sposób: *“Prosząc o skierowanie na badania na obecność wirusa HIV lekarz tak mnie zmieszał z błotem, że poczułem się jak śmieć!”*

4. Kobieta, 26—40 lat, miasto 50—100 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 504). Kobiecie odmówiono – ze względu na jej orientację seksualną – wypisania leków! *“Nie chciano przepisać mi lekarstw... – ‘bo mogą być zmarnowane’, [a są] zarezerwowane dla heteryków.”*

5. Mężczyzna, 18—25 lat, Warszawa (ankieta Nr 016). Mężczyzna doznał dyskryminacji w punkcie oddawania krwi przez honorowych dawców: *“Byłem zmuszony do przyznania się do orientacji seksualnej. Zaliczono mnie do grupy zwiększonego ryzyka razem z narkomanami, alkoholikami, itp. Odmówiono mi także specjalistycznego programu badania krwi na potrzeby laboratoryjne.”*

6. Mężczyzna, 18—25 lat, Warszawa (ankieta Nr 018). Mężczyźnie odmówiono widzenia z partnerem, przebywającym w szpitalu: *“Nie wpuszczono mnie do partnera na oddziale szpitalnym...”*

7. Kobieta, 18—25 lat, miasto 0,5—1 mln. mieszkańców (ankieta Nr 533). Kobieta zmuszona została do zmiany lekarza, ze względu na jego homofobie: *“Zmieniłam lekarza internistę, bo poprzedni był homofobem. Nie chciał mi powiedzieć gdzie mogę zrobić anonimowe testy na HIV, pytał się, po co je robię. Powiedziałam, że jestem w grupie ryzyka, a on na to, że jak jestem lesbijką, to on mi da skierowanie do psychologa, a nie na testy”*.

C. Dyskryminacja w innych służbach publicznych

Czternaście procent respondentów (89 osób) uznaje, iż doświadczyło dyskryminacji w innych służbach lub miejscach użyteczności publicznej. Respondenci wymieniają najczęściej bary, kluby i środki komunikacji miejskiej jako miejsca dyskryminacji. Jednocześnie ponad połowa badanych ukrywa w tych miejscach swą orientację seksualną, aby uniknąć dyskryminacji.

Czy w 2001 roku doświadczyłeś dyskryminacji ze względu na Twoją orientację seksualną w urzędach publicznych/miejscach publicznych?

Tak	Nie	Brak odpowiedzi
14,1% (89 osób)	76,7% (485 osób)	9,2% (58 osób)

Czy ukrywałeś swą orientację seksualną w tych miejscach, obawiając się dyskryminacji?

Tak	Nie	Brak odpowiedzi
54,9% (347 osób)	35,1% (222 osoby)	10% (63 osoby)

3.8. Dyskryminacja w Kościele

Jedna piąta ankietowanych podała, że w 2001 roku doświadczyła dyskryminacji w Kościele. Duża część tej grupy jako przykład dyskryminacji podaje publiczne wypowiedzi księży i hierarchów Kościoła podczas kazań, oraz innych wystąpień.

20% ankietowanych podała, że w 2001 roku doświadczyła dyskryminacji w Kościele

Czy w 2001 roku doświadczyłeś osobiście jakiegokolwiek dyskryminacji z powodu swej orientacji seksualnej w Kościele lub podczas bezpośredniego kontaktu z jego przedstawicielami?

Tak	Nie	Brak odpowiedzi
12,8%	76,4%	10,8%
(81 osób)	(483 osoby)	(68 osób)

Badani przytaczali następujące przypadki dyskryminacji:

1. Mężczyzna, 26—40 lat, miasto 100—500 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 064). *“Byłem pastorem w Kościele Protestantkim. Zostałem z niego wykluczony za homoseksualizm. Przyjaciele z Kościoła okazali się bardzo homofobiczni, np. – cytuję: ‘Wolałbym przynieść kamień na [Twój] grób, wiedząc, że jesteś zbawiony, niż teraz z Tobą rozmawiać, wiedząc, że nie spotkamy się w niebie’. [Otrzymałem także] listy, telefony, odwiedziny członków i duchownych [z przekazem], że grzeszę, błędzę, nie będę zbawiony, mam demona, itp.”*

2. Kobieta, 18—25 lat, miasto 50—100 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 299). Kobieta została słownie zaatakowana przez duchownego: *“Ksiądz powiedział, że jestem nieużytkiem społecznym, że takich ludzi należy wytępić i nie powinni znaleźć sobie miejsca w żadnym miejscu na ziemi. Powiedział, że mnie za to nienawidzi.”*

3. Mężczyzna, 26—40 lat, Warszawa (ankieta Nr 631). Mężczyzna, podczas dyskusji z kapłanem, został obrzucony obelgami: *“Ksiądz uparł się, żeby mi wytłumaczyć, dlaczego jestem nienormalny. Dyskutowałem. Ani on mnie nie przekonał, ani ja jego. Zostałem nazwanym zбочeńcem, dewiantem, etc. Niech mu Bóg raczy wybaczyć.”*

4. Mężczyzna, 18—25 lat, miasto 100—500 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 515). Mężczyzna przeżył próbę wykluczenia go – podczas spowiedzi – z Kościoła: *“Dowiedziałem się, że nie mam prawa przychodzić do Kościoła, że nigdy nie otrzymam rozgrzeszenia. Pocieszające jest to, że poszedłem do innego spowiednika, który nie tylko mnie nie potępił, ale podtrzymał na duchu, tłumacząc, że Bóg jest miłością. Także są różni księża, ale w pierwszej chwili byłem zalamany. Mogłoby to się skończyć tragicznie, gdybym trafił drugi raz na takiego samego, ograniczonego księdza.”*

5. Kobieta, 18—25 lat, miasto 500—1000 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 519). Kobieta akt dyskryminacji opisuje w następujący sposób: *“Nie wpuściliśmy z przyjaciółką księdza na odwiedzinę ‘po kolędzie’, po czym dowiedziałyśmy się od niego, że ‘takie lesby jak my’ zaznaczył sobie w parafialnych aktach.”*

6. Kobieta, 18—25 lat, 500—1000 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 266)
Kobieta opisuje dyskryminację w następujący sposób: *“Podczas bezpośredniego kontaktu nie doświadczyłam dyskryminacji, natomiast bardzo często można było usłyszeć wypowiedzi przedstawicieli Kościoła do ogółu społeczeństwa o treści homofobicznej lżąc podczas mszy, audycje Radia Maryja.”*

7. Kobieta, 18—25 lat, miasto 500—1000 tysięcy mieszkańców (ankieta Nr 050). Jeszcze jeden przypadek dotyczący publicznych wypowiedzi przedstawicieli Kościoła: *“Dotknęła mnie osobiście – jako lesbijkę – wypowiedź biskupa Pieronka, cytowane przez “Gazetę Wyborczą” o homoseksualistach jako ludziach chorych, niebezpiecznych, którzy mogą deprawować nieletnich i dlatego powinno się im zakazać dostępu do profesji nauczyciela.”*

4. Charakter dyskryminacji w prawie RP

Pojęcie dyskryminacji czyli nierównego traktowania stało się stałym elementem nowoczesnych, wewnętrznych porządków prawnych państw współczesnego, cywilizowanego świata. Historia odkrywania procesów dyskryminacyjnych liczy już sobie pokaźny dorobek, a związana jest bezpośrednio z dążeniem do wyrównywania praw różnych grup społecznych w zakresie szeroko pojętego życia publicznego.

Przykładem takich regulacji na poziomie międzynarodowym jest przyjęta przez Międzynarodową Organizację Pracy Konwencja Nr 111 ratyfikowana przez Polskę w 1961 roku, w której przyjmuje się zasadę niedyskryminacji w stosunkach pracy. Historia dyskryminacji dotyczy różnych sfer naszego codziennego życia, tym nie mniej w świecie pracy notuje się stosunkową łatwość obserwowania przejawów dyskryminacyjnych patologii. Okazuje się, że zjawisko dyskryminowania zmienia swój charakter, a wyrazem analizowanych przemian jest ciągła potrzeba zmiany kryteriów dyskryminacyjnych. Tak też działo się we wspomnianej już Konwencji Nr 111 MOP, która wymaga ciągłych popraw w miejscach, gdzie wymienia się motywy dyskryminacji.

Wspomniany akt za dyskryminację uważa wszelkie rozróżnienie, wyłączenie lub uprzywilejowanie oparte na rasie, kolorze skóry, płci, religii, poglądach politycznych, pochodzeniu narodowym lub społecznym, które powoduje zniweczenie albo naruszenie równości szans lub traktowania w zakresie zatrudnienia lub wykonywania zawodu. Komisja Ekspertów, która zgłaszała potrzebę nowelizowania Konwencji w miejscu dotyczącym katalogu motywów dyskryminujących uznała za stosowne dodanie wieku, stanu zdrowia i orientacji seksualnej, przy czym wielu prawników uważa, że słabość tego kryterium polega na wieloznaczności badanego pojęcia.

Dorobkiem w tym zakresie mogą się pochwalić Stany Zjednoczone. W świetle definicji przyjętej przez Stan Minnesota "*orientacja seksualna*" to przywiązanie emocjonalne, fizyczne lub seksualne do innej osoby lub wyobrażenia o sobie, które nie jest tożsame z tradycyjnie postrzeganą własną naturą

biologiczną, męską czy kobietą. Ochrona przed dyskryminacją obejmuje zatem: homoseksualistów, lesbijki oraz osoby o orientacji biseksualnej. Może ona być rozciągnięta na transseksualistów, ale ochroną nie są obejmowani pedofile. Po wprowadzeniu w życie tzw. *Employment Directive*, zakazującej dyskryminowania w stosunkach pracy ze względu na orientację seksualną wszystkie Kraje Unii Europejskiej oraz państwa kandydujące zobowiązane są do wprowadzenia w wewnętrznych porządkach prawnych odpowiednich zapisów zakazujących praktyk dyskryminacyjnych.

W Polsce zakaz dyskryminacji w stosunkach pracy przewiduje przepis Artykułu 113 Kodeksu pracy, zgodnie, z którym jakkolwiek dyskryminacja w stosunkach pracy, w szczególności ze względu na wiek, niepełnosprawność, rasę, narodowość, przekonania, zwłaszcza polityczne lub religijne, oraz przynależność związkową — jest niedopuszczalna. Ostatnie nowelizacje Kodeksu pracy nie przyniosły w tym zakresie żadnych zmian i nie rozszerzyły katalogu motywów dyskryminacyjnych o orientację seksualną, chociaż w resorcie pracy powstają projekty, które czynią zadość obowiązkowi implementacyjnemu w tym zakresie.

Zjawisko nieuwzględniania homoseksualizmu w treści aktów prawnych jest powszechną praktyką w naszym kraju. Osoby o nienormatywnej orientacji seksualnej odwołują się w zakresie ochrony przed praktykami dyskryminacyjnymi do ogólnych zapisów ustanawiających zasady nied dyskryminacji.

Przepis Artykuł 32 Konstytucji RP ustanawia zasadę równości obywateli wobec prawa, zasadę równego traktowania przez władze publiczne oraz zakaz dyskryminacji w życiu politycznym, społecznym z jakiegokolwiek przyczyny. Tak ogólne klauzule ze względu na dużą pojemność (co jest właściwą techniką tworzenia zapisów konstytucyjnych) nie zostają jednak, w kontekście praw osób homoseksualnych, właściwie realizowane na poziomie ustawodawstwa zwykłego.

Brak przepisów regulujących czy raczej statuujących prawa osób homoseksualnych powoduje, że dyskryminacja polega w tym wypadku na nierównym traktowaniu w tych miejscach, gdzie orientacja seksualna staje się tytułem do określonych uprawnień. Tak dzieje się na płaszczyźnie różnych gałęzi prawa, a do najdalej idących należą:

— niemożność zawierania formalnych związków przez osoby homoseksualne, czego reperkusje odnajduje się m in. w prawie spadkowym przez pozbawienie partnerów ustawowej gwarancji prawa do dziedziczenia, czy w prawie pracy w sytuacji formułowania uprawnień do świadczeń ze stosunku pracy np. prawa do odprawy pośmiertnej, dziedziczenia pracowniczych praw

Po wprowadzeniu w życie tzw. *Employment Directive*, zakazującej dyskryminowania w stosunkach pracy ze względu na orientację seksualną wszystkie Kraje Unii Europejskiej oraz państwa kandydujące zobowiązane są do wprowadzenia w wewnętrznych porządkach prawnych odpowiednich zapisów zakazujących praktyk dyskryminacyjnych

Zjawisko nieuwzględniania homoseksualizmu w treści aktów prawnych jest powszechną praktyką w naszym kraju

Istotnym problemem w omawianym zakresie staje się sytuacja prawna małżeństw jedнопłciowych, które zawarły związek za granicą i po przyjeździe do Polski oczekują respektowania praw przewidzianych dla małżeństw przez system prawny obowiązujący w naszym kraju

majątkowych, czy prawa pracownika do zwolnienia lekarskiego w celu opieki nad partnerem;

- nierówność na poziomie prawa podatkowego przez przykładowo brak ulg podatkowych przysługujących małżeństwom;
- brak przysługującej partnerowi z mocy prawa możliwości reprezentowania partnera przed organami władzy i osobami prywatnymi;
- brak przysługującego partnerowi prawa odmowy zeznań w postępowaniu dotyczącym partnera.

Wyżej podane przykłady wskazują jak dalece prawo pozytywne potrafi różnicować sytuację prawną osób ze względu na ich orientację seksualną. Istotnym problemem w omawianym zakresie staje się sytuacja prawna małżeństw jedнопłciowych, które zawarły związek za granicą i po przyjeździe do Polski oczekują respektowania praw przewidzianych dla małżeństw przez system prawny obowiązujący w naszym kraju. Brak instytucji będących odpowiednikiem małżeństw homoseksualnych, w polskim wewnętrznym porządku prawnym, uniemożliwia traktowania małżeństw homoseksualnych w kategoriach prawnych przewidzianych dla związków heteroseksualnych. Nie ma zatem prawnej możliwości zmiany z tego powodu nazwiska na nazwisko partnera czy otrzymania zezwolenia na stały pobyt w kraju.

4.1. Sądownictwo

Osoby homoseksualne w naszym kraju bardzo rzadko decydują się interweniować przed wymiarem sprawiedliwości w związku z obroną swojej seksualności. Spraw z powodztwa osób homoseksualnych, gdzie zasadniczym motywem powodztwa staje się orientacja prawie się nie notuje. Wynika to, co najmniej z dwóch powodów. Pierwszym, wyżej szerzej opisanym, jest brak jasnych i klarownych reguł prawnych chroniących gejów czy lesbijki przed dyskryminacją w życiu publicznym i umożliwiających występowanie przed sądem w sytuacji naruszenia ich praw. Drugą równie istotną przyczyną jest ostracyzm społeczny i towarzyszący temu strach osób homoseksualnych przed ujawnianiem swoich preferencji. Osoby takie obawiają się eskalacji szyskan, a sprawa przed sądem, z natury swojej o publicznym charakterze, może stać się przyczynkiem dalszych prześladowań. Homoseksualizm przed polskim sądem staje się raczej jednym z argumentów, które w ocenie osoby poszkodowanej może pomóc w umocnieniu pozycji procesowej, niż samoistną przesłanką poszukiwania ochrony prawnej.

5. Dyskryminacja w życiu publicznym i społecznym

5.1. Kościół

Przedstawiciele polskiego Kościoła katolickiego w wielu swoich wypowiedziach wyrażają niechęć do osób homoseksualnych. Silna pozycja Kościoła katolickiego w naszym społeczeństwie negatywnie wpływa na odbiór przez mniejszości seksualne. Sytuacja może się zmienić po skandalu jaki wynikł po publikacji dziennika *Rzeczpospolita* dowodów na homoseksualne skłonności poznańskiego abp. Paetza, ujawniając tym samym powszechnie znaną tajemnicę, o wielu homoseksualnych dostojnikach w hierarchii polskiego Kościoła katolickiego.

Biskup Tadeusz Pieronek, rektor Papieskiej Akademii Teologicznej, były sekretarz Konferencji Episkopatu Polski na czacie Gazety Wyborczej odpowiadając na pytanie o homoseksualizm i przestrzeganie celibatu wśród księży: *“Lepiej chodzić po ziemi i nie wkładać głowy w piasek. Zło nazwane jest łatwiejsze do zwalczenia niż sztuczne.”*

Biskup Tadeusz Pieronek (wypowiedź cytowana przez Przegląd nr 19, 7.05.2001 roku): *“Choć jest dowiedzione, że homoseksualizm może być zdeterminowany biologicznie, to wielu świadomie go wybiera. Po prostu jest teraz na to moda. I ona minie, jak wiele mód.”*

Biskup Tadeusz Pieronek, Gazeta Wyborcza (GW 222.3826), 22—23 września 2001 roku: *“To jest trochę tak, jak z chorobą zakaźną. Nikt normalny nie będzie dyskryminował takich ludzi (homoseksualistów – red.), ale ze względu na swoje bezpieczeństwo będzie domagał się jakiś barier, pewnej izolacji. Ja myślę, że nauczyciel – jawny homoseksualista – po prostu nie spełnia podstawowego warunku wykonywania tego zawodu. (...) Tu nie chodzi o zakaz pracy, tylko o niedopuszczenie do pewnych zajęć ze względu na brak stosownych kompetencji.”*

Arcybiskup Tadeusz Gocłowski zapytany przez Monikę Olejnik na antenie Radia Zet (14 listopada 2001 roku) o stosunek do wypowiedzi przedstawicieli Ligi Polskich Rodzin w sprawie budowy *“laickiej cywilizacji bez Boga, w której popiera się związku homoseksualne, zabijanie nienarodzonych i eutanazję.”*: *“Malżeńskie związki homoseksualne i adopcja przez nie dzieci”* powodują *“paraliż życia społecznego.”*

Biskup Tadeusz Pieronek, Dziennik Łódzki, nr 9, 11 stycznia 2001 roku: *“Pewne formy używania wolności są potępiane przez wszystkich. Wolność nie polega na tym, że można robić co się chce. Każda wolność jest ograniczona wolnością drugiego człowieka. Proszę wyobrazić sobie sytuację, w której czynny homoseksualista, manifestujący swoje poglądy, wchodzi jako nauczyciel do szkoły. Czego taki człowiek może nauczyć drugiego człowieka? Przecież jeżeli nauczyciel sam nie jest w stanie zapanować nad swoimi słabościami, to jak może od ucznia wymagać samodyscypliny?”*

Biskup pomocniczy diecezji wrocławskiej Roman Andrzejewski podczas mszy w czasie odpustu w Licheniu, 15 sierpnia 2001 roku: *“Europa stacza się w dół. Parady homoseksualistów w Berlinie przypominają Sodomę i Gomorę.”*

Biskup Tadeusz Pieronek, komentując wprowadzenie od 1 sierpnia 2001 roku ustawy o zarejestrowanych związkach partnerskich w Niemczech: *“Ludzie już od dłuższego czasu tracą głowy, ale mam nadzieję, że zostało nam jeszcze trochę oleju i na pewien czas to wystarczy.”*

Prymas Józef Glemp, Jasna Góra, 26 sierpnia 2001 roku: *“Wybór programu politycznego, który zakłada szerzenie takiej wolności, w której o człowieku decyduje wyłącznie drugi człowiek, jest nie do przyjęcia dla katolika. Wskazywanie na aborcję, na partnerstwo płciowe, na zyskowe manipulacje genetyczne, na eutanazję jako postęp czy przejawy tolerancji jest wysoce balamutne.”*

Ojciec Tadeusz Kowalczyk w artykule *“Homoseksualizm a cywilizacja miłości”*, Znak, nr 10/2001 roku: *“Homoseksualizm prezentujący siebie jako alternatywę wobec społeczeństwa zbudowanego na rodzinie, w której rodzą się i wzrastają dzieci, jest w gruncie rzeczy propozycją samobójczą, opartą na ludzkich ‘zranieniach’, nieadekwatną do wyzwań, jakie stoją przed homo sapiens.”*

5.2. Media

Mniejszości seksualne coraz częściej są obiektywnie przedstawiane w polskich mediach. Większość powiela jednak stereotypowy obraz geja czy lesbijki szukając taniej sensacji. Niestety, nadal prym w prezentacji negatywnego obrazu osób homo-, bi- i transseksualnych wiodą media prawicowe, a szczególnie te związane z Kościołem katolickim.

Tomasz Wiścicki w artykule *“Europa dla homoseksualistów?”*, Gość Niedzielny, nr 27, 8 lipca 2001 roku: *“(…) w Europie nie brak zwolenników permisywizmu, dla których wyznacznikiem cywilizacji jest wolność zabijania dzieci poczętych i “równouprawnienie” homoseksualizmu. Wydaje się jednak, że czym innym jest konkretny proces gospodarczo-polityczny, oparty (lub nie) na wspólnych wartościach, a czym innym — kulturowy pluralizm, posunięty nieraz aż do zakwestionowania dobra i zła.”*

Anatol Arciuch w felietonie *“Upaństwowiona rodzina”*, krytykującym ustawodawstwo zmierzające do uprawnienia płci, przyznaniu mężczyznom w Polsce prawa do urlopu “macierzyńskiego” oraz wprowadzanie w różnych krajach świata ustaw legalizujących związki osób tej samej płci. *“Nowe Państwo”*, nr 26, 29 czerwca 2001 roku: *“[Utożsamianie par homoseksualnych i heteroseksualnych] nie ma nic wspólnego ze zwalczaniem dyskryminacji homoseksualistów, lecz ma służyć dezintegracji istniejącej cywilizacji. Analogicznie do działań poprzedników obecnych rewolucjonistów w białych kołnierzykach, którzy sto lat temu posługiwali się do obalenia znenawidzonej przez nich cywilizacji proletariatem, wykorzystując jego poczucie krzywdy i dyskryminacji, schlebując mu oraz rozbudzając nienawiść i antagonizmy.”*

Katarzyna Cegielska w artykule *“Zakochani chłopcy…”*, oceniającym ulotkę anty-AIDS oraz działalność Stowarzyszenia Lambda; *Nasz Dziennik*, nr 138, 15 czerwca 2001 roku: *“Stowarzyszenie “Lambda” działa jako organizacja pozarządowa, zarejestrowana w Sądzie Okręgowym w Warszawie. Obecnie każda grupa może zalegalizować swoją działalność, a co więcej oczekiwać wsparcia finansowego z budżetu państwa lub innych organizacji. Nie zdziwimy się, gdy usłyszymy o stowarzyszeniach np. kleptomatów czy psychopatów, które będą się domagać od normalnych obywateli tolerancji i akceptacji swoich członków-dewiantów. A może to normalni będą musieli zakładać swoje stowarzyszenia, by bronić swoich praw do życia?”*

Antoni Szymański, *Życie*, nr 214, 14 września 2000 roku: *“Dziecko potrzebuje ojca i matki, a zezwolenie na adopcję parom homoseksualnym ogranicza jego wolność. To dziwne, że kraj, który bardzo mocno akcentuje prawa dziecka, jednocześnie odbiera mu podstawowe prawo, jakim jest wychowanie w normalnej rodzinie.”*

Piotr Kukowski w artykule *“Wariatkowo w urzędzie”*, *Nasz Dziennik*, nr 179, 2 sierpnia 2001 roku: *“Od wczoraj chorzy, którzy określają siebie mianem gejów i lesbijek, mogą rejestrować w Niemczech swoje związki w urzędach stanu cywilnego. W urzędzie zachodniobrzezińskiej dzielnicy Schoeneberg odbyła się w środę pierwsza na terenie Niemiec rejestracja zarażonej anomalią psycho-seksualną pary lesbijek. Wstydlive zboczenie uzyskało zatem akceptację państwa.”*

5.3. Życie publiczne

Uregulowania prawne wielu instytucji życia publicznego w Polsce stoją w sprzeczności z Artykułem 32 Konstytucji RP, ustanawiając zasadniczą nierówność w traktowaniu obywateli o orientacji hetero- i homoseksualnej. Osoby przyznające się do swojej homoseksualności mają problemy w różnego rodzaju instytucjach, zdarzają się przypadki odmowy pomocy instytucjonalnej właśnie ze względu na homoseksualizm petenta.

24 maja 2001 roku Sejm przeforsował rządowy projekt nowelizacji ustawy o policji. Przewiduje on m.in., że policja będzie mogła zbierać i analizować dane o orientacji seksualnej potencjalnego przestępcy. Zgodę na zbieranie i analizę takich danych będzie mógł wydać prokurator.

Polski Czerwony Krzyż (PCK), zajmujący się między innymi propagowaniem honorowego krwiodawstwa, w wydanej przez siebie ulotce napisał, że krew nie powinna być oddawana przez osoby, mające liczne kontakty seksualne oraz często zmieniające partnerów, osoby przyjmujące narkotyki dożylnie, a także homoseksualistów. Osoby homoseksualne są traktowane przez autorów ulotki jako stanowiące duże zagrożenie zakażeniem wirusem HIV.

Nadal brak jest naukowo-objektywnej edukacji w polskim systemie edukacyjnym. Reforma systemu edukacyjnego, zapoczątkowana w 1999 roku, wprowadziła do nauki w gimnazjum (szkole dla osób w wieku 13—15 lat) przedmiot *“Wychowanie do życia w rodzinie”*. Rozporządzenie Ministerstwa Edukacji Narodowej zaleca w programie nauczania zawrzeć treści takie jak *“akceptacja własnej płciowości”*, a także *“zakłócenia i trudności w osiągnięciu*

tożsamości płciowej; brak akceptacji własnej płci”. Lęki homoseksualne a rzeczywiste skłonności homoseksualne; przyczyny. Możliwości pomocy w pokonywaniu trudności związanych z tożsamością płciową”. Wytoczne na temat zajęć dla młodzieży w wieku 16—18 lat zawierają te same treści, a także “Pomoc w kształtowaniu pozytywnego stosunku do płciowości” i “Potrzebę pełnej akceptacji własnej seksualności”. Minister Edukacji Narodowej zaakceptował kilka podręczników do nauczania wspomnianego przedmiotu. W niektórych z nich homoseksualność jest nadal przedstawiana jako dewiacja.

5.4. Polityka

Chociaż większość polityków lewicowych jest przychylna lub neutralna wobec spraw mniejszości seksualnych istnieją silne tendencje wśród polityków prawicowych do podkreślania swojej niechęci do osób homoseksualnych. Prym w tego typu wypowiedziach wiodą politycy związani z ugrupowaniami: Prawo i Sprawiedliwość, Liga Polskich Rodzin, Akcja Wyborcza ‘Solidarność’, Platforma Obywatelska.

Posel AWS Marcin Libicki komentując dla “Naszego Dziennika” raport ILGA w sprawie tolerancji dla gejów i lesbijek w krajach kandydujących do Unii Europejskiej i przesłuchania w tej sprawie krajów kandydujących: *“W tak zwanej karcie Praw Podstawowych UE, którą przyjęto w Nicei nie jako dokument, ale jako deklarację, jest co prawda mowa o prawach dla homoseksualistów, ale nie jest powiedziane, o jakie prawa chodzi. Więc może sobie jakiś deputowany do PE poprosić kogoś z Polski o rozmowę, ale taka rzecz nie może mieć charakteru wiążącego”.*

Ewa Haczyk, rzeczniczka Jana Kulakowskiego, głównego negocjatora Polski z Unią Europejską, komentując dla “Naszego Dziennika” przesłuchanie krajów kandydujących do Unii Europejskiej w kwestii tolerancji dla osób zorientowanych homoseksualnie: *“Zaden obywatel Unii Europejskiej nie może być dyskryminowany ze względu na orientację seksualną, ze względu na wyznanie religijne itd. To jest pierwsza sprawa. Natomiast druga dotycząca homoseksualistów to kwestia, którą reguluje ustawodawstwo krajowe. To, jaka będzie ich pozycja w polskim prawodawstwie zależy od naszego ustawodawcy. Więc nikt nam nie narzuci, jak mamy ich traktować.”*

Michał Kamiński, poseł Prawa i Sprawiedliwości w odpowiedzi na pytanie Przeglądu (nr 32, 6 sierpnia 2001 roku): *“Czy w Polsce powinny być zalegalizowane małżeństwa homoseksualne?”: “Moim zdaniem, nie. Małżeństwo to instytucja uświęcona normami cywilizacyjnymi i w naszym*

kręgu kulturowym oznacza związek kobiety z mężczyzną, a nie mężczyzny z mężczyzną lub kobiety z kobietą. Osobiście negatywnie oceniam społeczny wymiar homoseksualizmu. Nic konstruktywnego, ani pożytecznego nie wynika dla społeczeństwa ze związków homoseksualnych.”

Fragment dyskusji “na czacie” Rzeczypospolitej z przewodniczącym Unii Wolności **Bronisławem Geremkiem**; Rzeczpospolita, nr 212, 11 września 2001 roku:

“MANZI: Co pan sądzi o legalizacji narkotyków i związków homoseksualistów?”

Bronisław Geremek: *Mam w tej sprawie zdanie negatywne. Dodam, że uważam za nieuzasadnione postulaty zalegalizowania małżeństw homoseksualnych.”*

Marcin Libicki, poseł Prawa i Sprawiedliwości w odpowiedzi na pytanie “*Czy jest miejsce w parlamencie dla gejów i lesbijek?*”, Gazeta Wroclawska, nr 164, 16 lipca 2001 roku: *“Jestem negatywnie nastawiony do przywilejów dla homoseksualistów (...). Jednak z homoseksualizmem wiąże się jeszcze inny ważki problem. Dotyczy on naszego fundamentu społecznego. Homoseksualizm podważa zasadność rodziny – tradycyjnej rodziny, rozumianej jako związek kobiety i mężczyzny. Szczególne przywileje dla homoseksualistów, to pomysł z kręgów o światopoglądzie liberalnym.”*

6. Rekomendacje

Na podstawie wyników, otrzymanych w powyższym raporcie, rekomendujemy podjęcie następujących praktycznych działań, mających na celu pozytywne oddziaływanie na środowisko osób homoseksualnych, biseksualnych i transseksualnych jak i środowisko społeczne:

Zatrudnienie – należy dokonać zmian w prawie pracy w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na orientację seksualną w miejscu pracy. Należy zachęcać pracodawców do podejmowania działań w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na orientację seksualną w miejscu pracy w zakresie rekrutacji, awansu, zwolnienia z pracy, oceny procesu pracy oraz przemocy psychicznej i fizycznej w miejscu pracy.

Zdrowie – należy przygotowywać personel medyczny w zakresie wiedzy na temat homoseksualizmu jak i metod postępowania z osobami homoseksualnymi. Należy rozważyć możliwość włączenia do programu studiów lekarskich i podyplomowych wspomnianych treści.

Edukacja – należy zapewnić odpowiednie szkolenia dla nauczycieli oraz przygotowanie dla studentów kierunków nauczycielskich w zakresie wiedzy o homoseksualizmie oraz rozumienia i umiejętności przeciwdziałania homofobii w szkole, placówce wychowawczej. Konieczne jest także stałe, rzetelne przygotowywanie nauczycieli oraz wprowadzanie do szkół zajęć, prezentujących rzetelną wiedzę w zakresie seksualności człowieka.

Przemoc fizyczna – należy z całą surowością karać osoby, dopuszczające się ataków na osoby homoseksualne, biseksualne i transseksualne. Konieczne jest podjęcie działań, zachęcających osoby homoseksualne do zgłaszania popełnionych na nich przestępstw oraz przeszkolenie funkcjonariuszy Policji w zakresie postępowania wobec osób homoseksualnych. Należy pamiętać o zapewnieniu homoseksualnym ofiarom przestępstw właściwej opieki przeszkolonych specjalistów.

Media – media powinny brać czynny udział w realizacji powyższych rekomendacji, w szczególności promować pozytywny wizerunek osób homoseksualnych, biseksualnych i transseksualnych.

Związki rejestrowane – należy dążyć do wprowadzenia możliwości rejestrowania związków partnerskich (konkubinatów) pomiędzy osobami tej samej płci. Przygotowaniu nowej regulacji powinna towarzyszyć kampania promująca postawy tolerancji wobec osób homoseksualnych, przedstawiająca je w pozytywnym świetle.

Kampania Przeciw Homofobii (KPH)
 ul. Nowolipie 13/15
 00-150 Warszawa
 tel. (0) 602 212 631, fax. (0-22) 844 57 21
 e-mail: kph@wp.pl
 www.kampania.org

Stowarzyszenie Lambda Warszawa
 ul. Czerniakowska 178/16,
 00-440 Warszawa
 tel. (0-22) 628.52.22
 (wt., śr. 18:00 - 21:00, pt. 16:00 - 22:00)
 e-mail: lambdawarszawa@wp.pl
 www.lambda.org.pl

RAPORT O DYSKRYMINACJI - ANKIETA BADAWCZA ZA 2001 ROK

A - PRZEMOC FIZYCZNA I PSYCHICZNA

Przemoc fizyczna

1. Czy w 2001 roku doświadczyłeś/aś przemocy fizycznej dlatego, że jesteś albo podejrzewano, że jesteś osobą biseksualną lub homoseksualną? (Oprócz przemocy w miejscu pracy - znajduje się ona w rozdziale "Dyskryminacja w pracy")

tak nie (przejdź do pyt. 9)

2. Ile razy miały miejsce takie ataki?

jeden raz dwukrotnie trzy lub więcej raz

3. Jaka formę przybrał(y) atak(i)?

pobicie atak z bronią potrącanie, uderzenie albo kopnięcie inny

4. Kto był sprawcą ataku?

członek rodziny kolega, znajomy bliski znajomy, przyjaciel sąsiad policja
 osoba Ci nieznana inna osoba-kto?
 Proszę opisać to zdarzenie:

5. Czy powiadomiłeś/aś policję o ataku?

tak (przejdź do pyt. 7) nie

6. Dlaczego nie powiadomiłeś/aś, policji? (proszę opisać i przejść do pyt. 9)

7. Jaka była reakcja policji?

przyjazna neutralna wroga

8. Czy policja podjęła konkretne działania?

tak nie

Przemoc psychiczna

9. Czy w 2001 roku doświadczyłeś/aś przemocy psychicznej (przemocy werbalnej (głosowej), graffiti na Twój temat, wandalizmu, nienawistnych listów, gróźb, szantażu itp.) dlatego, że wiadano albo podejrzewano, że jesteś osobą biseksualną lub homoseksualną? (Oprócz sytuacji przemocy w miejscu pracy - znajduje się ona w rozdziale "Dyskryminacja w pracy")

tak nie (przejdź do pyt. 17)

10. Ile razy miały miejsce te przypadki?

jeden raz dwukrotnie trzy lub więcej razy

11. Jaka formę przybrało nękanie:

werbalną (głosową) graffiti na Twój temat wandalizm
 nienawistne listy groźby szantaż inną-jaką?

12. Kto Cię niepokoił?

członek rodziny kolega, znajomy bliski znajomy, przyjaciel sąsiad
 policja osoba Ci nieznana inni-kto?

Proszę opisać to zdarzenie:

13. Czy powiadomiłeś/aś policję o fakcie nękania?

tak (przejdź do pyt. 15) nie

14. Dlaczego nie powiadomiłeś policji? (proszę opisać i przejść do pyt. 17)

15. Jaka była reakcja policji?

przyjazna neutralna wroga

16. Czy policja podjęła konkretne działania?

tak nie

Unikanie przemocy i niepokojenja

17. Czy dopuszczałeś w 2001 roku całowanie albo trzymania się za ręce w miejscach publicznych z partnerem lub przyjacielem tej samej płci?

tak (przejdź do pyt. 19) nie

18. Dlaczego nie dopuszczałeś takiej sytuacji? (proszę opisać)

19. Czy w 2001 roku mówiłeś lub dopuszczałeś powiedzenie ludziom spoza kręgu bliskich o swojej orientacji seksualnej?

tak (przejdź do pyt. 21) nie

20. Dlaczego nie dopuszczałeś takiej sytuacji? (proszę opisać)

B - DYSKRYMINACJA W PRACY

21. Czy w 2001 roku odmówiono Ci zatrudnienia dlatego, że wiedziano albo podejrzewano, że jesteś osobą homo- lub biseksualną?

tak podejrzewam, że tak nie

Proszę opisać to zdarzenie:

22. Czy w 2001 roku pracowała(e)s?

tak nie (przejdź do pyt. 36)

23. Czy w 2001 roku odmówiono Ci awansu dlatego, że wiadano albo podejrzewano, że jesteś osobą homo- lub biseksualną?

tak podejrzewam, że tak nie

Proszę opisać to zdarzenie:

24. Czy w 2001 roku próbowano zwolnić Cię z pracy lub zagrażało Ci zwolnienie z pracy ponieważ wiadano albo podejrzewano, że jesteś osobą homo- lub biseksualną?

tak nie

Proszę opisać to zdarzenie:

25. Czy w 2001 roku zwolniono albo zmuszono Cię do odejścia z pracy dlatego, że wiadano albo podejrzewano, że jesteś osobą homo- lub biseksualną?

tak nie

Proszę opisać to zdarzenie:

26. Czy w 2001 roku niepokojono Cię w pracy (np. doświadczyłeś/aś przemocy, gróźb, agresywnych pytań, żartów, dokuczania, napastowania itp.) dlatego, że wiadano albo podejrzewano, że jesteś osobą homo- lub biseksualną?

tak nie (przejdź do pyt. 28)

27. Jaka formę przybrało to niepokojenie?

przemoc fizyczna groźby agresywne pytania żarty, dokuczanie
 napastowanie inną - jaką?

28. Czy w 2001 roku odmówiłeś/aś albo nie starałeś się o otrzymanie pracy w szczególnych warunkach, terenie, profilu (na przykład w siłach zbrojnych, służbach specjalnych) ze względu na Twoją homo- lub biseksualną orientację?

tak nie

Jakich prac unikasz i dlaczego? (proszę opisać)

29. Czy w 2001 roku opuściłeś/aś pracę z powodu Twojej orientacji seksualnej?

tak nie
Proszę opisać to zdarzenie:

30. Czy w 2001 roku czułeś/aś potrzebę ukrywania lub milczenia na temat Twojej orientacji seksualnej w miejscu pracy?

tak, w niektórych pracach tak, w każdej z moich prac nie, nigdy
(przejdź do pyt. 33)

31. Przed kim ukrywałaś/ę swoją orientację seksualną w pracy?

klienci, interesanci pracodawcy, przełożeni inni pracownicy
 dzieci, młodzież inni - kto?

32. Dlaczego ukrywałaś/aś swoją orientację seksualną w miejscu pracy? (proszę opisać)

33. Czy w Twoim miejscu pracy istniały w 2001 roku rozwiązania umożliwiające nierejestrowanym parom heteroseksualnym korzystanie z udogodnień lub świadczeń socjalnych (opieka zdrowotna, refundacja wyjazdów wakacyjnych, paczki, bony towarowe, fundusz remontowy, itp.)

tak nie (przejdź do pyt. 36) nie wiem (przejdź do pyt. 36)

34. Czy udogodnienia te dotyczyły także nieformalnych (nierejestrowanych) par jedнопłciowych?

tak nie (przejdź do pyt. 36)

35. Jakie wspomniane udogodnienia oferowano się u Ciebie w pracy parom jedнопłciowym? (proszę opisać)

C - USŁUGI

36. Czy w 2001 roku miałeś/aś problemy związane z wynajmem, zakupem mieszkania z powodu Twojej orientacji seksualnej?

tak nie (przejdź do pyt. 38)

37. Jakiego typu były to problemy?

odmowa dzierżawy, wynajmu, sprzedaży werbalne niepokojenie przez mieszkańców inne - jakie?

Proszę opisać to zdarzenie:

38. Czy ukrywałeś/aś Twoją orientację seksualną w stosunku do sąsiadów, dzierżawców lub najemców ponieważ obawiałe(a)ś się dyskryminacji?

tak nie unikał(a)m z innego powodu

39. Czy w 2001 roku doś wiadczyłeś/aś dyskryminacji z powodu Twojej orientacji seksualnej w służbie zdrowia lub oś rodkach medycznych?

tak nie

Proszę opisać to zdarzenie:

40. Czy w 2001 roku doś wiadczył(a)ś dyskryminacji ze względu na Twoją orientację seksualną w urzędach publicznych/ miejscach publicznych? (np. bary, kluby, sklepy, ś rodk komunikacji miejskiej, taksówki, plaże)

tak nie

Proszę opisać to zdarzenie(a) i podać jego miejsce:

41. Czy ukrywałeś/aś Twoją orientację seksualną w tych miejscach, obawiając się dyskryminacji?

tak nie

D - KOŚ CIÓŁ

42. Czy w 2001 roku doś wiadczyłeś/aś osobiś cie jakiegokolwiek dyskryminacji z powodu swojej orientacji seksualnej w Koś cie lub podczas bezpośredniego kontaktu z przedstawicielami Koś cioła?

tak nie

Proszę opisać to zdarzenie:

ISBN 839120039-6

9 788391 200391 >